

KIRJALLINEN KYSYMYS 626/2012 vp

Työväkivallan ja sen uhkan minimoiminen riskiammateissa

Eduskunnan puhemiehelle

Työturvallisuuskeskuksen vuonna 2010 julkistaman Työväkivallan riskiammatit -tutkimusraportin mukaan vartiointi- ja suojelualalla (25,6 %), terveyden- ja sairaanhoitoalalla (18,3 %) sekä sosiaalialalla (12,6 %) työskentelevät joutuvat eniten työväkivallan kohteeksi. Työväkivaltaa kokevat yleisimmin 25—44-vuotiaat työntekijät. Naiset (5,6 %) kokevat kaksi kertaa enemmän väkivaltaa työssään kuin miehet (2,5 %).

Työväkivallan ehkäisemiseksi riskityöpaikoilla on lisätty vartiointia, mutta tutkimusraportin tulosten perusteella tekniset toimenpiteet eivät näyttäisi yksin ratkaisevan ongelmaa. Turvallisuuden hallinta edellyttääkin entistä täsmällisempiä työväkivallan ennaltaehkäisytoimia, sillä työssä kohdattu väkivalta on erilaista eri ammatiryhmissä.

Väkivallan riskiammatit ovat pysyneet hyvin samantyyppisinä vuodesta 1999 lähtien. Silti lainsäädännön suomia mahdollisuuksia ei ole vielä riittävästi huomioitu esimerkiksi jälkihoidossa. Riskialojen vetovoimaisuuden säilyttämiseksi, mikä koskee muun muassa terveyden- ja sairaanhoitoalaa, olisi huolehdittava niin työntekijöiden sisäisestä kuin ulkoisestakin turvallisuudesta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä työväkivallan minimoimiseksi ja turvallisuuden hallinnan parantamiseksi riskiammateissa?

Helsingissä 29 päivänä elokuuta 2012

Jouko Jääskeläinen /kd

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jouko Jääskeläisen /kd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 626/2012 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä työväkivallan minimoimiseksi ja turvallisuuden hallinnan parantamiseksi riskityöammateissa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Työntekijöitä työssä uhkaava asiakasväkivalta on lainsäädännössä otettu huomioon varsin kattavasti.

Työturvallisuuslain (738/2002) mukaan työnantajan keskeinen velvollisuus on työssä esiintyvien vaarojen järjestelmällinen selvittäminen ja arviointi sekä niiden poistaminen tai minimointi. Tähän riskien arviointiin kuuluvat olennaisena osana väkivallan uhasta aiheutuvat vaaratekijät sellaisilla työpaikoilla ja toimialoilla, joilla todennäköisesti voi esiintyä väkivaltaa tai väkivallan uhkaa. Lisäksi työturvallisuuslaissa on nimellinen säännös väkivallan uhasta. Se edellyttää työnantajan järjestävän työt ja työolosuhteet siten, että väkivallan uhka ja väkivaltatilanteet ehkäistään mahdollisuuksien mukaan ennakolta.

Työpaikalla on lain mukaan oltava väkivallan torjumiseen tai rajoittamiseen tarvittavat asianmukaiset turvallisuusjärjestelyt ja -laitteet sekä mahdollisuus avun hälyttämiseen. Työnantajan tulee lisäksi laatia menettelytapaohjeet, joissa ennalta kiinnitetään huomiota uhkaavien tilanteiden hallintaan ja toimintatapoihin, joilla väkivaltatilanteen vaikutukset työntekijän turvallisuuteen voidaan torjua tai rajoittaa. Työntekijät on perehdytettävä ohjeisiin.

teen voidaan torjua tai rajoittaa. Työntekijät on perehdytettävä ohjeisiin.

Työterveyshuoltolain (1383/2001) mukaan työterveyshuollon tehtäviin kuuluvat työn ja työolosuhteiden terveellisyyden ja turvallisuuden selvittäminen ja arviointi toistuvien työpaikkakäynnein ottaen huomioon mm. tapaturma- ja väkivaltavaara. Työterveyshuollon tehtäviin kuuluu myös toimenpide-ehdotusten tekeminen turvallisuuden parantamiseksi.

Tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukaan työtapaturmana pidetään myös sellaista vammaa tai sairautta, joka työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa on aiheutunut työntekijälle pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta.

Rikoslain muutoksella lieväkin pahoinpittely on saatettu virallisen syytteen alaiseksi tilanteessa, jossa teko on kohdistunut henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi, eikä rikoksentehtäjä kuulu työpaikan henkilöstöön.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva kolmikantainen Työturvallisuussäännöksiä valmisteleva neuvottelukunta on jatkuvasti arvioinut työturvallisuuslain säännösten toimivuutta ja ajantasaisuutta. Neuvottelukunnan selvityksissä on todettu, että toimialat, joissa on keskimääräistä korkeampi todennäköisyys kokea väkivallan uhkaa, ovat seuraavat: turvallisuustoimialat, terveydenhuoltoalan potilastyö, sosiaali- ja työvoima-alan asiakastyö, hotelli- ja ravintola-ala, kuljetusala sekä kaupan ala. Riskiä lisääviksi työn piirteiksi tunnistettiin erityisesti yksintyöskentely varsinkin ilta- ja yöaikaan tiloissa, joihin on avoin pääsy, työpaikan sijainti väkivalta- ja rikosprofiililtaan riskialttiilla alueella, työskentely päihtyneiden tai väkivaltataisten asiakkaiden sekä heidän saattajiensa

kanssa, rahan tai arvokkaan omaisuuden käsittely tai vartiointin, asiakkaan etuisuuksien tai oikeuksien valmistelu, käsittely ja päätöksenteko sekä yksikön itsemääräämisoikeuden rajoittaminen. Johtopäätöksenä oli, että väkivallan uhkaa esiintyy erityisesti tilanteissa, joissa työskentely riskialttiilla toimialalla yhdistyy sellaiseen työhön, jonka piirteenä on ilmeinen väkivallan uhka.

Neuvottelukunta katsoi myös, että voimassa olevien työturvallisuuslain säännösten toimeenpanossa työpaikoilla on tehostamistarvetta. Tämän seurauksena toteutettiin vuonna 2010 sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosaston ja työmarkkinaosapuolten yhdessä organisoima työpaikoille suunnattu alueellinen koulutuskierros. Sen tarkoituksena oli lisätä työpaikkojen tietoa voimassa olevan lainsäädännön sisällöstä ja sen tehokkaasta täytäntöönpanosta. Tarkoituksena oli myös hyvien käytäntöjen levittäminen työpaikoille. Seminaarikiertue tavoitti lähes 900 henkilöä eri puolilla maata.

Sittemmin neuvottelukunnassa on koottu yhteen seminaarikierroksen anti ja edelleen arvioitu säännösten riittävyttä, toimivuutta ja toteutusta käytännössä. Selvittelyjen kohteena on ollut muun muassa se, olisiko tarpeellista täydentää työturvallisuuslain väkivallan uhkaa koskevaa säännöstä valtioneuvoston asetuksella, mihin laki antaa valtuutuksen. Toistaiseksi on katsottu, että työturvallisuuslaki on ajantasainen ja tavoitteena pikemmin on sen vaatimusten oikea ja tehokas toteuttaminen työpaikoilla ohjeistuksen ja työsuojeluvalvonnan keinoin. Kolmikan-taista yhteisymmärrystä asetuksella säätämisestä ei ole.

Työsuojelun valvonnassa on myös kiinnitetty erityistä huomiota väkivallan uhkaan työpaikoilla. Työsuojelun vastuualueiden runkosuunnitel-

man 2012—2015 mukaan valvontaa suunnataan muun muassa työn haitallisen kuormituksen vähentämiseen. Valvonnan kohteeksi valitaan niiden toimialojen työpaikat, joilla esiintyy haitallista psykososiaalista kuormitusta, muun muassa asiakasväkivallan uhkaa tai haitallista häirintää ja epäasiallista kohtelua.

Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut valvonnan yhtenäistämiseksi aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueille valvontaohjeen "Fyysisen väkivallan ja sen uhan valvonta" (Työsuojeluvalvonnan ohjeita 2/2010). Ohjeet ovat kaikkien nähtävissä työsuojeluhallinnon internet-sivuilla.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on meneillään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeutta ja sen rajoittamista koskevan lainsäädännön uudistamishanke. Uudistamiseen sisällytetään pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön työturvallisuuden vaatimukset.

Sosiaali- ja terveysministeriössä järjestetään syyskuussa laaja keskustelutilaisuus, jossa käsitellään terveydenhuoltoalan työtehtävissä esiintyvää väkivaltaa ja väkivaltatilanteiden ennakointia ja etsitään ratkaisumalleja, joilla uhkatilanteita voidaan hallita ja vähentää. Tilaisuuteen osallistuu edustava joukko terveydenhuoltoalan turvallisuudesta käytännössä vastaavia henkilöitä, työsuojeluvaltuutettuja sekä työsuojeluhallinnon edustajia eri puolilta maata. Tilaisuudessa kootaan aineisto, jonka perusteella arvioidaan mahdollisuudet ja keinot, joilla voidaan lisätä terveydenhuoltoalan sekä samalla muiden muidenkin väkivallan uhan riskialojen työntekijöiden turvallisuutta.

Helsingissä 18 päivänä syyskuuta 2012

Sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikko

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 626/2012 rd undertecknat av riksdagsledamot Jouko Jääskeläinen /kd:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att minska risken för våld i arbetet och förbättra säkerhetshanteringen i riskfyllda yrken?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Risken för våld från klienter som arbetstagare i arbetet upplever har ganska ingående beaktats i lagstiftningen.

Enligt arbetarskyddslagen (738/2002) är en av arbetsgivarens viktigaste skyldigheter att systematiskt utreda och bedöma risker som förekommer i arbetet samt eliminera eller minska dem. Det är viktigt att i riskbedömningen utreda riskfaktorerna för våld på arbetsplatser och inom branscher där risker för våld eller hot kan förekomma. Dessutom har arbetarskyddslagen en uttrycklig bestämmelse som gäller risker för våld. Den förutsätter att arbetsgivaren organiserar arbetet och arbetsförhållandena så att risken för våld och våldsincidenterna i mån av möjlighet förebyggs.

Enligt lagen ska det på arbetsplatsen finnas ändamålsenliga säkerhetsarrangemang och -anordningar som behövs för att förhindra eller begränsa våld samt möjlighet att larma hjälp. Arbetsgivaren ska därtill utarbeta anvisningar med handlingsplaner och säkerhetsrutiner för hotfulla situationer, genom vilka inverkan av våldsincidenter på arbetstagarens säkerhet kan förhindras eller begränsas. Arbetstagarna ska instrueras i anvisningarna.

Enligt företagshälsovårdslagen (1383/2001) hör det till företagshälsovårdens uppgifter att genom upprepade arbetsplatsbesök utreda och bedöma arbetets och arbetsförhållandenas sundhet och säkerhet med beaktande av risken för olycksfall och våld. Företagshälsovårdens uppgifter omfattar också att komma med förslag om åtgärder för att förbättra säkerheten.

Enligt lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948) anses arbetsolycksfall även omfatta sådana skador eller sjukdomar som i arbetet eller under förhållanden som härrör från arbetet har orsakats arbetstagaren av misshandel eller någon annan uppsåtlig gärning som begåtts av en annan person.

Genom ändring i strafflagen har även lindrig misshandel förts under allmänt åtal i fråga om situationer där gärningen har riktats mot personen på grund av hans eller hennes arbetsuppgifter och gärningsmannen inte hör till arbetsplatsens personal.

Delegationen för beredning av arbetarskyddsbestämmelser, ett trepartsorgan i samband med social- och hälsovårdsministeriet, har fortfarande utvärderat arbetarskyddsbestämmelsernas funktionsduglighet och tidsenlighet. I delegationens utredningar har konstaterats att sannolikheten att möta risk för våld är högre än i genomsnitt inom säkerhetsbranschen, i patientarbete inom hälsovården och klientarbete inom social- och arbetskraftsbranschen samt inom hotell- och restaurangbranschen, transportbranschen och handeln. Man identifierade vissa drag i arbetet som ökar risken för våld. Sådana var i synnerhet ensamarbete vid kvälls- och natttiden på utrymmen med fritt tillträde, arbetsplatsens läge på ett område med hög vålds- och brottsfrekvens, arbete med berusade eller våldsamma klienter och de-

ras följeslagare, hantering eller bevakning av pengar eller värdefull egendom samt beredning, behandling och beslutsfattande i fråga om klientens rättigheter och begränsning av individens självbestämmanderätt. Slutsatsen var att risken för våld är särskilt hög i situationer där man inom en riskfylld bransch utför arbete som innebär en uppenbar risk för våld.

Delegationen ansåg också att verkställandet av arbetarskyddslagens bestämmelser på arbetsplatser måste effektiviseras. Till följd av detta genomfördes år 2010 en regional utbildningsrunda på arbetsplatser. Den var organiserad av social- och hälsovårdsministeriets arbetarskyddsavdelning och arbetsmarknadsparterna. Syftet var att på arbetsplatserna öka kännedomen om innehållet i den gällande lagstiftningen och om effektivt verkställande av lagarna. Avsikten var också att sprida kännedomen om god praxis på arbetsplatserna. Seminarierundan nådde nästan 900 personer i olika delar av landet.

Senare har man i delegationen samlat ihop seminarierundans utbyte och bedömt bestämmelsernas tillräcklighet, funktionsduglighet och genomförande i praktiken. Man har utrett bl.a. om det är nödvändigt att komplettera arbetarskyddslagens bestämmelse om risk för våld genom förordning av statsrådet, vilket lagen auktoriserar. Tillsvidare har man ansett att arbetarskyddslagen är tidsenlig och målet snarare är att genomföra lagens krav genom anvisningar och arbetarskyddstillsyn på arbetsplatser på ett korrekt och effektivt sätt. Det råder inte ett trepartssamförstånd om reglering genom förordning.

Även vid arbetarskyddstillsynen har man fäst särskilt uppmärksamhet vid risken för våld på arbetsplatser. Enligt ramplanen för ansvarsområ-

derna för arbetarskyddet riktas tillsynen bland annat till att minska den skadliga belastningen i arbetet. Tillsynen riktas mot arbetsplatser inom de branscher där det förekommer skadlig psykosocial belastning, såsom risk för våld från klienter, skadliga trakasserier och osakligt bemötande.

För att förenhetliga tillsynen har social- och hälsovårdsministeriet utarbetat för ansvarsområdena för arbetarskyddet tillsynsanvisningen "Tillsynen över fysiskt våld och hot om våld" (Arbetarskyddstillsynens anvisningar 2/2010). Anvisningarna finns tillgängliga på arbetarskyddsförvaltningens webbplats.

Vid social- och hälsovårdsministeriet pågår revidering av lagstiftningen om fastställande och begränsning av klientens och patientens självbestämmanderätt inom social- och hälsovården. I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Jyrki Katainens regering inkluderas i revideringen kraven som gäller social- och hälsovårdspersonalens säkerhet i arbetet.

I september arrangeras vid social- och hälsovårdsministeriet ett omfattande diskussionsmöte om våld som arbetstagare inom hälsovården möter i arbetet och om framhållning av våldssituationer. Vid mötet försöker man hitta lösningsmodeller för att hantera och minska hotfulla situationer. I evenemanget deltar en representativ grupp av personer som i praktiken ansvarar för säkerheten inom hälsovårdsbranschen, arbetarskyddsfullmäktige och arbetarskyddsförvaltningens personal från landets olika delar. I tillställningen samlas material på basis av vilket man utvärderar möjligheter och medel genom vilka arbetstagarnas säkerhet inom hälsovården och andra riskfyllda branscher kan förbättras.

Helsingfors den 18 september 2012

Social- och hälsovårdsminister Paula Risikko